

Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18, 50088 Tartu
hm@hm.ee

08.12.2023 nr 9-3/23-349

Hinnangu andmine RHS § 11 lõike 1 punktis 19 sätestatud teadus- ja arendustegevuse erandi kohaldamise võimalikkuse osas teenuste tellimisel

Lähtudes riigihangete registri keskkonnas kättesaadavaks tehtud valdkondlikust juhiseist „Teadus- ja arendustegevuse erandi kohaldamine teenuste tellimisel“ (edaspidi *juhis*) pöördume Teie poole hinnangu saamiseks nimetatud erandi kohaldamise võimalikkuse osas järgmistel asjaoludel:

Eesti Geoloogiateenistus (edaspidi *EGT*) alustas tegevust 2018.a 1. jaanuaril ning on Kliimaministeeriumi hallatav riigiasutus. Tulenevalt *EGT* põhimäärusest on teenistuse tegevusvaldkonnaks geoloogiline kaardistamine, geoloogilised uuringud, geoloogilise teabe säilitamine ja kättesaadavuse tagamine, riigiasutuste nõustamine ning avalikkuse maapõuealane teavitamine (§ 8). Põhimääruse § 9 sätestab muuhulgas järgmised eelnimetatud tegevusvaldkonna raames täidetavad *EGT* ülesanded:

- maapõueressursside otsingute ja uuringute teostamine (§ 9 lõige 1 punkt 2);
- geofüüsikaliste, geokeemiliste ja keskkonnageoloogiliste uuringute teostamine (§ 9 lõige 1 punkt 3);
- maapõuealase teabe loomine, haldamine ja vahendamine avalikkusele (§ 9 lõige 1 punkt 9).

EGT on läbi viimas Vabariigi Valitsuse poolt finantseeritud teadus ja arendusuuringut eesmärgiga leida parim tehnoloogia Eestis leviva fosforiidi ja kaasnevate ressursside väärindamiseks. Uuringu põhifookuseks on fosfori ja haruldaste muldmetallide (*HMM*) koos väärindamine. Kuigi fosfaattoorme väärindamisel on maailmas kasutusel mitmeid tehnoloogiaid, siis praeguste parimate teadmiste põhjal ei ole võimalik hinnata kas Eesti fosforiidivaru on võimalik koos selles leiduvate *HMM*-dega majanduslikult kasulikult ja keskkonnasäästlikult kasutusele võtta. Praegu ei ole meie teada ühtegi sellist tööstuslikul skaalal rakendatud tehnoloogiat. Sellest tulenevalt peab planeeritav arendustegevus hõlmama endas ka olemasolevate protsesside modifitseerimist ja olulist täiustamist. Samuti ei ole Eestis varem spetsiifiliselt haruldaste muldmetallide varusid uuritud. Seetõttu tuleb välja selgitada fosforiidi potentsiaal olla haruldaste muldmetallide allikas, sealjuures hinnates ka fosforiidi potentsiaali fosforhappe, fosforväetiste ja/või mitmesuguste fosforit sisaldavate toodete valmistamiseks. Eelnimetatud ülesannete täitmiseks peab *EGT* tellima arendustöö, mille keskmes on tööstuslikud tehnoloogilised katsetused. Teaduskirjanduse ja -uuringute põhjalikul analüüsil oleme jõudnud järelduseni, et Eesti fosforiidi väärindamiseks võiksid sobida väävelhappeline või soolhappeline töötlus, ning nende kahe protsessi läbiviimist soovimegi käimasoleva uuringu raames hankida. Arendustöö koosneb protsessi hindamisest selle täies ulatuses, alustades kivimi rikastamisvajaduse väljaselgitamisest, fosfori eraldamisest,

haruldaste muldmetallide eraldamisest, kui ka kõikide protsessi käigus tekkivate voogude iseloomustamisest (nii koostise kui massibilansi vaates), lõpetades hinnanguga protsessi kuludele, mis määravad lõppkokkuvõttes protsessi edasise rakendatavuse. Täpse lähteülesande detailid täpsustuvad läbirääkimiste ja lepingu sõlmimise käigus (vt. Lisa 1). Kuigi protsesside majanduslik hinnang ei liigitu teadus- ja arendustegevuse teenuse alla, on see oluline osa arendustöö probleemi lahendamise ning osutub teenuse terviklikuks osutamiseks vajalikuks, sest ilma vastava hinnanguta ei ole võimalik püstitatud ülesandele täies mahus vastata. Peamine küsimus, millele hangitavad katsetused vastuse annavad, on fosforiidi ja HMM-de koos eraldamise võimalikkus tööstuslikul skaalal. Seetõttu on esmalt vaja kogu protsess tehnoloogilisel skaalal läbi viia, et oleks võimalik koguda infot kaasnevate voogude kohta ning saada esinduslikud proovid nii fosfori-põhiste toodete kui haruldaste muldmetallide osas.

Eelkirjeldatud katsetused vastavad Euroopa Komisjoni määrusele (EÜ) nr 2195/2002 ühtse riigihangete klassifikaatori (CPV) kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividele 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ riigihankemenetluste kohta seoses CPV läbivaatamisega (ELT L 74, 15.03.2008, lk 1–375; edaspidi CPV-määrus), kehtestatud CPV-koodidest koodidele 73100000-3 – Uurimis- ja eksperimentaalarendustöö teenused, täpsemalt 73120000-9 – Eksperimentaalarendusteenused ning 73300000-5 – Uurimis- ja arendustöö planeerimine ning elluviimine. Kuna tegemist on tehnoloogiliselt uudsete kontseptsioonidega, on meil kindlasti vajalik tellida ka sobivaimate uurimismeetodite valimise konsultatsioone, mis meie hinnangul kattuvad CPV-määruses nimetatud teenusega „Uurimis- ja arendusteenused ja seonduvad nõustamisteenused“ – CPV-koodiga 73000000-2. Kõik eelnimetatud CPV-koodid on riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 11 lõike 1 punktis 19 nimetatud vahemikus.

Soovime nimetatud teenuseid tellida pikaajalise protsesside disaini ja arendamise kogemusega ettevõtelt, kellel eelistatult oleks kogemust fosforiidi töötlemisega. Oleme vastavate ettevõtete läbi viinud esmased kohtumised kaardistamiseks nende võimalused ja võimekused ning seega omame head ülevaadet potentsiaalsetest partneritest.

Oleme seisukohal, et EGT tegevus, mille raames toimub eelnimetatud teenuste tellimine, vastab juhises nimetatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduses sätestatud teadustegevuse ja arendustegevuse definitsioonidele (vt eeltoodud EGT põhimääruse § 8). Samuti vastab meie tegevus juhises nimetatud *Frascati manual*'i kriteeriumitele kuna see on:

uudne – Eesti fosforiidi väärindamise uuringuid pole sellisel skaalal ja sellise täpsusega läbi viidud. Samuti ei ole meile teadaolevalt ühtegi tööstuslikult toimivat tehnoloogiat, mis võimaldaks samaaegselt eraldada haruldasi muldmetalle ja fosforit. Uuringu tulemustel saame uusi andmeid Eesti fosforiidi väärindamise protsessi kohta;

loominguline – mõlema tehnoloogia puhul tuleb läbi viia arendustegevus, et see vastaks meie toormele ning paralleelselt ka teemal kas mõni laboriskaalal olev lahendus on sobilik tööstuslikul skaalal haruldaste muldmetallide eraldamiseks happetöötlusprotsessi käigus. Tuleb silmas pidada, et mõlema protsessi disain ja optimeerimine viiakse läbi konsulteerides teenusepakujatega ning lähteülesande detailid võivad läbirääkimiste käigus täpsustuda;

ettevõtte teadmusega – varasemate suuremahuliste katsetuste puudumise tõttu ei ole võimalik ette teada, millised on protsessi tulemid – millised ainevood ja millises mahus tekivad, millised on nende füüsikalised-keemilised omadused ning kas, kuidas ja millises ulatuses on võimalik haruldasi muldmetalle eraldada. Vastavad teadmised on võimalik saada ainult suuremahulistes katsetes protsessi põhjalikul optimeerimisel;

süsteemaatiline – kuna tegemist on suuremahulise arendustegevusega, siis oleme tehnoloogiakatsetuste edukaks läbiviimiseks püstitanud konkreetse ja detailse lähteülesande, et tegevus toimuks plaani järgi ning oleks korrektselt dokumenteeritud.

ülekantav ja/või korratav – uuringute tulemused on ette nähtud kõikidele asjahuvilistele kasutamiseks. EGT põhimääruse § 9 lõike 1 punkti 9 kohaselt oleme kohustatud maapõuealast teavet vahendama avalikkusele. Teeme seda kas läbi infopäringute või meie hallatava Eesti Geoloogiafondi infoteenuste kaudu. Selleks, et hangitava tegevuse tulemused oleksid korratavad, peamegi eelnimetatud teenuseid tellima tunnustatud asutustelt, et tagada katsete kõrgetasemeline kvaliteet, optimeeritud tingimuste rakendamine ning katseparameetrite ja -tulemuste nõuetekohane protokoll. Viimane võimaldab omakorda uurimistulemusi valideerida ning tagab nende reprodutseeritavuse.

Tellitavate teenuste eest tasub täies mahus EGT, olles ainsaks lepinguga tasu maksuma kohustunud isikuks, ning tellitavatest teenustest ei tule kasu üksnes meile kui hankijale. Samuti ei ole hankijal plaanis saadud tulemust turustada tellija ja teenuse pakkuja vahelise lepingu alusel. Seda aitab tagada ka EGT töö tulemuste ja saadud andmete avalikustamine vastavalt meie põhimäärusele.

Eeltoodud info põhjal palume Teil anda hinnang RHS § 11 lõike 1 punktis 19 sätestatud teadus- ja arendustegevuse erandi kohaldamise võimalikkuse osas EGT poolt eelpool kirjeldatud katsete tellimisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Sirli Sipp Kulli
Direktor

Lisa: Lähteülesanne